עין משפט
נר מצוה

מד א מיי' פ"ז מהלכות שבת הלכה ה ופ"ח הלכה טו ופכ"א הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכא סעיף יב:
מה ב מיי' שם פ"ח הלכה טו:
מו ג ד מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ו סמג שם:
מז ה מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יג:
מח ו ז מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ז:
מט ח מיי' פי"א מהל' שבת הלכה ו:
נ ט שם הלכה ו:
נא י מיי' פ"י שם הל' א סמג שם טוש"ע או"ח סימן שיז סעיף א:
נב כ מיי' שם הל"ט:
נג ל מיי' שם הלכה י:

דשלקי ליה שבעא זימני ואי לא שקלי (א) ליה מסרח וכפסולת מתוך אוכל דמי: והטוחן: א"ר פפא ° א האי מאן דפרים סילקא חייב משום טוחן אמר רב מנשה ב האי מאן דסלית סילתי חייב משום טוחן אמר רב אשי אי קפיד אמשחתא חייב משום מחתך: והלש והאופה: אמר רב פפא שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן ונקט אופה תנא דידן סידורא דפת נקט אמר רב אחא בר רב עוירא ° ג האי מאן דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל פשיטא מהו דתימא לשרורי מנא קא מיכוין קמ"ל דמירפא רפי והדר קמיט אמר רבה בר רב הונא ד האי מאן דארתח כופרא חייב משום מבשל פשיטא מהו דתימא כיון דהדר ואיקושא אימא לא קמ"ל אמר רבא ה האי מאן דעבד חביתא חייב משום שבע חטאות תנורא חייב משום שמונה חטאות אמר אביי האי מאן דעבד חלתא[א] חייב אחת עשרה חטאות ואי חייטיה לפומיה חייב שלש עשרה חטאות: הגוזז את הצמר והמלבנו: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת משום גוזז ואחת משום מנפץ ואחת משום טווה רב כהנא אמר ו אין דרך גזיזה בכך ואין דרך מנפץ בכך ואין דרך טוויי[ב] בכך ולא והתניא משמיה דרבי נחמיה ז שטוף בעזים וטוו בעזים אלמא טוויה על גבי בהמה שמה טוויה חכמה יתירה שאני תנו רבנן ח התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות (וא"ר[ג]) שמעון בן לקיש ° ו תולש חייב משום גוזז ח קוטם חייב משום מחתך ט ממרט חייב משום ממחק: י הקושר והמתיר: קשירה במשכן היכא הואי אמר רבא (ב) שכן קושרין ביתדות אהלים[ד] (קושרים) ההוא קושר על מנת להתיר הוא אלא אמר אביי שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים אותה א"ל רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר וכי תימא ° דאי מתרמי ליה תרי (ג) חוטי קיטרי בהדי הדדי שרי חד וקטר חד[ה] ° ל השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני ממ"ה הקב"ה עושין אלא אמר רבא ואיתימא רבי עילאי שכן צדי חלזון קושרין ומתירין: כ והתופר שתי תפירות: והא לא קיימא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא שקשרן: ל הקורע על מנת לתפור: קריעה במשכן מי הוה רבה ורבי זירא דאמרי תרווייהו שכן

רש"י

דשלקי ליה שבעא זימנין. למתקן: ואי לא שקלי ליה. לאוכל מתוך הפסולת מתוך שהוא רך ונימוק[ו] ע"י שנשלק הרבה: מסרח. והלכך אוכל נמי כל זמן שמעורב בו הוי כפסולת ומיהו אוכל הוא ומתמירין עליה למיהוי ההוא דשקיל כפסולת מתוך אוכל. ול"נ הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן משלקן פעם אחת ממרקין[ז] ומערין[ח] אותן המים ובורר המתולעות שלהן כמו שעושין לפולין וכן בכל פעם ופעם וזה בורר האוכל ומניח הפסולת ואי לא שלקי ליה מסרח גרסינן הלכך משלקוס פעמים ושלש חשיב ליה פסולת הואיל ואי שביק להו הכי דלא הדר שליק להו מסרחי וכשהוא נוטלן מתוך שאר מינין גרועין[ט] המעורבין בהן כפסולת מתוך אוכל דמי להנהו שאר מינין לא מסרחי דגמר להו בישולייהו פעם ראשונה ושניה ורבינו הלוי גריס ואי שקלי ליה מסרח כשנוטלו נימוח בין אצבעותיו ונמאס הלכך ההוא דשקיל הוי כפסולת והנשאר הוי אוכל עד שחוזר ונוטלו: דפרים סילקא. במ"ס גרסינן ולא בסמ"ך כדפירש בהעור והרוטב (חולין דף קכ.) מאי קיפה פירמא מינצ"ר בלע"ז מחתכו הדק: דסלית סילתי. עצים דקים להבעיר אש: ואי קפיד אמשחתא. לחותכן במדה: מחתך. העור מקצצו במדה: ונקט אופה. דלא שייך במלאכת המשכן כלל: סדורא דפת. שהתחיל בו נקט ואופה במקום בשול דסממנין הוא דהוא בישול דפת: דשדא סיכתא. שהשליך יתד לח לתנור חם ליבשו שיתקשה: לשרורי. לחזק ואין כאן בישול: דמרפי רפי. ע"י חום האור והמים שבתוכו יוצאין ולאחר שיצאו מימיו קמיט מתקשה וכי רפי בריפא הוי בישולו: דארתח כופרא. שהתיך זפת: דהדר אקושי. חוזר ומתקשה: חביתא. של חרס: שבע חטאות. טוחן הרגבים ושוחקן הדק הרי טוחן ובורר הצרורות הגסות מתוכן הרי שתים ומרקידן בנפה ומגבל הטיט דהיינו לש וממרח הטיט כשעושה הגולם שיהא חלק הרי ממחק ומבעיר את האור בכבשן ומצרפו בתוכו הרי מבשל מיוצא לחופר ליכא דאינו צריך אלא לעפרה: תנור חייב שמנה. דלאחר שצרפו בכבשן הוא טח עליו טפילה שיהא עב וחומו מתקיים והוא גמר מלאכתו ואמרינן לקמן (דף עה:) כל מידי דהוי גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש אבל גבי חבית ליכא משום מכה בפטיש דמאליה נגמרה מלאכתו בתנור: חלתא. כוורת של קנים: חייב י"א. זומר הקנים והוא צריך להם חייב משום קוצר ומשום נוטע אספס יחד הרי זה מעמר בירר יפות הרי זה בורר החליקן הרי זה ממחק עשאן דקות מאחת שתים או שלש הרי זה טוחן חתכן במדה הרי זה מחתך הסיך השתי הרי זה מיסך ארג אחת למעלה ואחת למטה כדי להעמידו הרי עושה שתי בתי נירין (ד) ארג הרי זה אורג חתך לאחר אריגתה כדי להשוותם הרי זה מכה בפטיש כדאמרינן לקמן [עה:] האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש הרי י"א: ואי חייטיה לפומיה. לעשות לה שפה הוסיף כאן תופר וקושר שצריך לקשור לאחר התפירה ומשום בונה ליכא לחיוביה לא בחבית ולא בתנור ולא בכוורת דאין בנין בכלים[י]. מפשיט ליכא למימר בקנים דאין הפשטה אלא בעור וי"מ שקודח נקבים בעץ שתוחבין בו ראשי הקנים של שתי ומחייב ליה משום טוחן ולא נהירא לי דההיא טחינה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וטוב לי לפרש שעושה אותן דקות והוי כמאן דסלית סילתי: שטוף בעזים וטוו בעזים. קרא קדריש טוו את העזים (שמות לה) בגופן של עזים משמע: חכמה יתירה. כדכתיב[י] וכל אשה חכמת לב[י] אבל להדיוט אין דרכו בכך והוי כלאחר יד: התולש את הכנף. נוצה גדולה מן כנף העוף[כ]: והקוטמו. לאחר שתלשו חותך ראשו שהוא דק וראוי להניחו בכר וכסת: והמורטו. לגל זנבו שהוא קשה מורט שערו מכאן ומכאן ומשליך הקנה ונותן השיער בכר וכסת: משום מחתך. דקפיד לחתוך עד מקום שהוא ראוי וגם מן הקנה אורג כובעים ועושה כובעים מכנפי עוף בלא שיער: משום ממחק. דהנך גבי עור הממחקו: ביתדות אהלים. נועצים יתדות בקרקע כדכתיב[ו] יתדות המשכן וקושרין היריעות בהן במיתריהם: קושר ע"מ להתיר הוא. וכי האי גוונא פטרינן ליה לקמן[מ] דתנן כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו: בהדי הדדי. בשני חוטין זה אצל זה: שרי חד. לאחר אריגתן מתיר האחד מפני שבולטין ונראין: וקטר חד. כלומר מניח כמו שהוא: השתא כו' (ה) אין עושין. שכשמתירו נראה הנקב ביריעה שחוטיה היו כפולין ששה והיו גסין ומתחלה היו זריזין בכך וכי מתרמו להו תרי קיטרי קושרין האחד ונותקין החוט השני מלמטה ולמעלה ומספקן בחוט ארוך וקושרין למעלה ולמטה ואין שם שני קשרים סמוכין: צדי חלזון. לצבוע התכלת בדמו והוא כמין דג קטן ועולה אחת לשבעים שנה[ט]: קושרין ומתירין. שכל רשתות עשויות קשרים קשרים והן קשרי קיימא ופעמים שצריך ליטול חוטין מרשת זו ולהוסיף על זו מתיר מכאן וקושר מכאן: והא לא קיימא. הכי וכיון דלא קיימא לאו מלאכה היא: שקשרן. שקשר שני ראשי החוט:
דרכא

תוספות

האי מאן דפרים סילקא. דוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי[י]: מהו דתימא לשרורי מנא קא מכוין. ה"פ ואין בו בשול כלל קמ"ל דנהי דלשרורי מנא קא מכוין בשול מיהא יש בו דמירפא רפי והדר קמיט וחייב אבל אין לפרש קמ"ל דלא אמרי' לשרורי מנא קא מכוין דבפרק אין מעמידין (ע"ז לח.) אמרי' גבי האי נכרי דשדא סיכתא לאתונא אי קבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא לבשולי מנא קא מכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מכוין[כ]: חביתא ותנורא וחלתא. פי' רש"י דמשום בונה לא מיחייב דאין בנין בכלים ואין נראה דדוקא במחזיר מטה ומנורה של חוליות אמרי'[ל] דאין בנין בכלים אבל כשעושה לגמרי כל הכלי מיחייב משום בונה דאמרינן בריש הבונה (לקמן ד' קב:) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה וצ"ע דלא ליקשי ממנפח בכלי זכוכית דסוף פרקין[מ]: חכמה יתירה שאני. והעושים אותם בטלה דעתם אצל כל אדם כדאמרינן בהמצניע (לקמן ד' צב:) גבי אנשי הוצל: שכן צדי חלזון כו'. בריש אלו קשרים (לקמן קיא:) פירש בקונט' קושרין ומתירין פעמים קושרין את המכמורת ופעמים מתירין אותם[ל]:

רב נסים גאון

שכן צדי חלזון קושרין ומתירין. וזה חלזון היו צובעין בדמו תכלת ומשכחת לה במנחות בפרק התכלת (דף מד) תנו רבנן חלזון זה גופו דומה

רבינו חננאל

מקשינן ופרקינן לפרושי שמעתיה דאמרינן לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור ושנינן שאני תורמסין דשלקי להו ז' זמני כו'. שמעינן מינה דאוכל מתוך הפסולת זולתי תורמסין שרי וכדאביי דשרי לאלתר כי היכי דלא תקשי חדא אחברתה וכבר פירשנוהו השמועה סלקא כאביי וכרב אשי וכחזקיה שמעינן מדברי שלשתן כי בורר ואוכל ביד בורר ומניח ביד שרי ולא כל היכא דבעי שרי אלא ברירת אוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל לא. והאוכל מתוך פסול' דשרי [היינו] לברור ולאכול או לברור ולהניח כדי לאוכלו לאלתר על השולחן כמו שפירשנו אבל להניח שלא לאלתר לא. וזה שאמרנו כי מותר לברור ולאכול ולברור ולהניח ולאוכלו לאלתר שרי ה"מ ביד אבל בקנון ובתמחוי לא ואם בירר פטור אבל אסור ובנפה ובכברה דברי הכל אסור ואם בירר נעשה כמי שבירר לאוצר בשוגג חייב חטאת. ואע"פ דגרסינן (גיטין כו כח) לענין מי שאבד לו גט אם מצאו לאלתר כשר ואמרינן היכי דמי לאלתר י"א כל שלא עבר [אדם] שם ואחרים אומרים כל שלא שהה אדם שם הכא כיון דאשכחינן מפורש בתלמוד א"י כוותיה עבדינן ומסקינן לשמעתיה שיעור מה שמיסב על השולחן באותה סעודה בלבד. וכענין הזה גרסינן בגמרא ביו"ט פרק א' (ביצה יג:) תנן התם המקלף שעורין מקלף אחת אחת על יד ואוכל ואם קילף ונתן לתוך חיקו חייב א"ר אלעזר וכן לשבת והא רב מקלפי ליה כסי כסי ור' חייא מקלפי ליה כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא איתמר המולל מלילות של חיטין (למחר) מנפח על יד על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך ידו חייב א"ר אלעזר וכן לשבת. מ"ט דמלאכת מחשבת אסרה תורה והאי לאו מלאכת מחשבת היא דלא קא מכוון במלאכה אלא לאכילה בלבד ולפי' א' כיצד מנפח ואסיק' א"ר אלעזר מנפח בידו אחת ובכל כחו. הטוחן. אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא. פי' כעין כתישה ולא כעין חיתוך חייב משום טוחן. וכן מאן דסלית סילתי. פי' עצי דקלים שעומדין שיבי שיבי כעין נימין וכשמפרק הנימין הללו יוצא בינית כמין קמח דק לפי' (המנפץ) חייב משום טוחן. ואי קפיד אמשחתא. כלומר אם מתכוין לחתוך אלו סילתי זרת זרת אורך כל אחד ואחד חייב משום מחתך. הלש והאופה. אמר רב פפא שביק בישול סממנים ונקיט אפיה ולא מפרש בהדיא האי מלתא א) ואשכחן בירושלמי דאמר הכי את חמי אפיה תולדת בישול הוא ואת אמרת הכן אלא כיון דתני סדר עיסה תניתא בהדייהו. ההוא דשחק [מלח] חסף (מלא) [פלפלין] חייב משום טוחן. האי מאן דגבל גירגבסין עפר קילורין מלוגמא סממנין חייב משום לש. מאן דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל. פי' הנותן יתידות לחים בכבשן כדי לייבשן לנעצם בספינות וכיוצא בהן. פי' לשרורי. לחזק. ויש מי שאומרים סיכתא הן גלל בהמה דקיקין אם הטילם לכבשן מה שחייב משום מבעיר הרי חייב ועוד חייב משום מבשל. וזה שנצרך לומר כן דלא תימא אין המפחר כלי חרס מבשל מפני שמחזיק הכלי. אשמעי' דמירפה רפה כשהן טיט ומתבשלין ואחר כך מתחזקין כשיצטרפו (מתחפרו) [ויתפחרו]. וכן מאן דארתח כופרא אף על גב דהדר אקיש מבשל הוא. אמר רבה מאן דעבד חביתא חייב ז' חטאות. פי' כגון שהיתה לו גבשושית ונטלה וייפה הקרקע חייב משום חורש שחק חייב משום טוחן ניקהו מן הצרורות חייב משום בורר מ] וכשמחתך (ממנו) [היינו] מחתך ועיקר מלאכה נ] ב) (בנין

חשק שלמה על רבינו חננאל א) נפמנו בגמ' מפרש בהדיא הטעם משום דסידורא דפת נקיט וכמש"כ בירושלמי. ואולי דלפני רבינו לא היה זה בנוסחת הגמ': ב) אולי צ"ל ועל עיקר מלאכת החבית חייב משום בונה וגמר מלאכה וכו':

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ע"ז לח., ב) לקמן לט., ג) בכורות כה. [תוספתא פ"י], ד) [פסחים עה: יומא מז.], ה) לקמן קכב:, ו) שמות לה כה, ז) שמות לה יח, ח) קיג., ט) מנחות מד., י) [ועי' בתוס' לקמן קיד: ד"ה אלא לקניבת ירק כו' ע"ש], כ) עיי"ש בתוס' ד"ה קא משמע לן לשרורי מנא, ל) [לעיל מו. עי' תוס' שם ד"ה דמוליות], מ) [דף עה:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבעה זמני ואי (לא שקלי) תא"מ. ונ"ב ס"א לא שלקי וס"א ואי שקלי: (ב) שם אמר רבה שכן קושרים ביתדו' אהלים ההוא כצ"ל. ותיבת קושרין נמחק: (ג) שם דאי מיתרמו ליה תרי קיטרי כצ"ל ותיבת חוטי נמחק: (ד) רש"י ד"ה חייב וכו' עושה שתי בתי נירין. נ"ב ולקמן ר"פ האורג פי' רש"י דהנך לאו נירין ממש כו' ע"ש בדף קה ע"א: (ה) ד"ה השתא כו' שכשמתירו נראה כצ"ל ותיבות אין עושין נמחק:

גליון הש"ס

גמ' האי מאן דפרים סילקא חייב. עי' לקמן דף קכח ע"א ברש"י ד"ה שלא יקטוס: שם תולש חייב משום גוזז. עי' לקמן דף קו ע"ב ובחידושי רשב"א שם: שם דאי מתרמי ליה תרי חוטי. עי' לעיל דף עג ע"א תוס' ד"ה הקושר: שם השתא לפני מלך וכו'. פסחים דף עה ע"ב. יומא דף מז ע"א:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] [פי' הערוך ע"ז באריכות תמצא בערך חלתא ע"ש דקחשיב חייב משום בונה (וכ"ה בר"ח) ולא קחשיב זה שכ' רש"י הכא בד"ה חייב משום ממחק עיי"ש ובזה תבין דעת וסברת תוס' ד"ה חביתא] (גליון): ב] כת"י טוויה: ג] [צ"ל אמר] (גליון): ד] א"ל אביי כצ"ל (גליון) כ"ה במהרש"ל: ה] לפירוש ר"ח שהביאו התוס' לעיל עג ע"א ד"ה הקושר והמתיר צ"ל דגורס בגמ' שרי וקטיר חד (מהר"ם עיי"ש): ו] כת"י ונימוח וכ"ה ברש"י שברי"ף (בדפו"ר ונימוי): ז] צ"ל ממרקן (והוא מלשון ומרק ושטף במים ויקרא ו, כא) (מור וקציעה על טור סי' שיט): ח] צ"ל ומערה וכ"ה בב"י שי"ט: ט] כת"י גרעינים: י] צ"ל וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה (שמות לה כו) עיין לקמן צט ריש ע"א (רש"ש) וכ"ה בר"ח: כ] מן כנף העוף החי כת"י וכ"ה ברש"י שברי"ף, ועיין במאירי שמביא כן בשם גדולי הרבנים וחולק ע"ז: ל] והיינו מתיר שלא ע"מ לקשור אמנם ברש"י שלפנינו ר"פ אלו קשרים אינו כמ"ש התוס' בשמו אלא הוה נמי מתיר ע"מ לקשור (חי' חתם סופר עג ע"א ד"ה ומ"ש): מ] חסר כאן וכשלשו היינו הלש (וכ"ה בערוך ערך חבית ודלא כחשק שלמה בסמוך שמוסיף "מבשל"): נ] צ"ל ועיקר מלאכה בנין וגמר וכו' (כ"ה בערוך שם):

שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב א המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת ב והלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו מגושתא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתיים דרב דאמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה דאי ס"ד חרשי הכתיב א) לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות תסתיים אר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ב) ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן ג מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר ג) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות: ד הצד צבי וכו': ת"ר ה הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר ו פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מ"ט דרבנן קסברי ז אין דישה אלא לגדולי קרקע וליחייב נמי משום נטילת נשמה אמר רבי יוחנן שפצעו מת רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו ח מודה ט ר"ש בפסיק רישא ולא ימות (א) שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה: ח והשוחטו: שוחט משום מאי חייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום ט נטילת נשמה משום

רש"י

דרנא. תולעת ומנקב בו נקב קטן ועגול וצריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: המותח חוט של תפירה. בגד התפור ועומד והניח החוט ארוך ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטי התפירות נמשכין ומותח את ראשי החוט להדק ולחבר זו היא תפירתו וחייב: והלומד דבר אחד מן המגוש. מין הממשיכו לע"ז אפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: והיודע כו'. הני תלת שמעתתא שמעינהו (מר) זוטרא מרב כי הדדי וגרסינהו: אמגושא. דאמרינן בכל דוכתא רב ושמואל פליגי ביה: חד אמר חרשי. מכשף: וחד אמר גדופי. מין האדוק בע"ז ומגדף תמיד את השם ומסית אנשים לע"ז: דאי סלקא דעתך חרשי. וטעמא משום דכתיב לא ימצא בך וגו' וקא חשיב מכשף: והא כתיב. לעיל מיניה לא תלמד לעשות כדי שתעשה: להבין. שתוכל לעמוד בהן ואם יעשה נביא שקר לפניך שתבין שהוא מכשף: תסתיים. דגדופי הוא הלכך כל דבריו דברי ע"ז והסתלק מעליו שלא ישיאך: לעיני העמים. שחכמה הניכרת היא שמראה להם סימן לדבריו בהילוך החמה והמזלו' שמעידין כדבריו שאומר שנה זו גשומה והיא כן שנה זו שחונה והיא כן שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה במזל תלוי הכל לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה למזל: הפוצעו. דוחקו בידיו שיצא דמו: אינו חייב אלא אחת. משום צידה אבל אפציעה ליכא חיוב: בכלל דישה. שמפרק דמו הימנו כמפרק תבואה מקשין שלה: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. כלומר לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק בדבר אחר ולא הויא מלאכת מחשבת שאינו מתכוין שימות: טפי ניחא ליה. שדם החי טוב מדם המת וכיון דכל עצמו מתכוין וטורח לשומרו שלא ימות בידו אפי' מת אין כאן אלא מתעסק וכי מודה ר' שמעון במידי דלא איכפת ליה אי מיתרמי ומיהו איכווני לא מיכוין: דליציל ציבעיה. גרסי' שתהא מראית צבעו צלולה: שוחט משום מאי מיחייב. שחיטה במלאכת המשכן היכא ומאי עבידתה אי מעורות אילים מאדמים למה לי בהו שחיטה בחניקה נמי סגי:

תוספות

שכן יריעה שנפל בה דרנא כו'. תימה לר"י דבריש האורג אמרי' קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה ומשני דעבידא ככיסתא ואומר ר"י דבמשכן היו אומנים ביותר והיו נזהרים שלא היו עושים ככיסתא והתם לא קאמר שנפל בה דרנא דנקט דשכיח טפי ועוד דהתם בעי לאשכוחי קורע על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא ויריעה שנפל בה דרנא צריך לקורעה מתחלתה ועד סופה ויש בה כמה תפירות ואע"ג דהשתא לא משכח' במשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא סברא הוא דבשתי תפירות הוי דבר חשוב: אמגושא. פי' בערוך דפליגי בהא דאמר רב פפא באלו מגלחין (מו"ק יח.) פרעה אמגושי היה דכתיב הנה יוצא המימה חד אמר לעשות כשפים היה יוצא וחד אמר גדופי שהיה עושה עצמו ע"ז שהיה אומר לי יאורי ואני עשיתני ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל במאי דאמר רב פפא אלא פליגי אאמגושא שנזכר בשום מקום במשנה או בברייתא: הצד חלזון. למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלזון דדרך לפוצעו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מיחייב משום נטילת נשמה ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מיחייב בצידה אלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמרי' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) השולה דג מן הים כיון שיבש בו כס' הכא שאני חלזון דרכו לפרכס ולקרב מיתתו וא"נ דבירושלמי משמע דצד חלזון לא מיחייב משום צידה: וליחייב נמי משום נטילת נשמה. ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור פריך שפיר דהיכא דאיכא תקון קצת חייב כדאמרי' בפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) והכא נמי במה שממיתו יש תקון קצת שאינו מפרכס לכאן ולכאן ונוח ליטול ממנו הדם ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה אתי שפיר נמי לרבי יהודה דהשתא ליכא תיקון כלל ומיהו שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה מדמשני מתעסק הוא אבל נטילת נשמה ולא קאמר מקלקל הוא: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. הא דמשני מתעסק לאו דוקא דהא מתעסק בחבורה חייב לר"ש דאמר בס"פ ספק אכל (כריתות יט:) הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב וטעמא כדיליף בהאורג (לקמן קו.) מדאיצטריך למישרי מילה מכלל דמקלקל בחבורה חייב ולא חיישינן למלאכת מחשבת דמקלקל דעלמא לא מיפטר אלא משום מלאכת מחשבת כדאמר בספ"ק דחגיגה (דף י:) ומתעסק דהכא היינו דבר שאין מתכוין כיון דאין מתכוין כלל למלאכה מותר אפי' בחבורה אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת וסרו אין מתכוין כדאמר מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה כו' (כלאים פ"ט משנה ה) וכן מוכח בפ"ק דכתובות (ד' ה:) דאמר את"ל דם תבורי מיתבר לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש פירוש בדבר שאין מתכוין ואת"ל הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש בדבר שאין מתכוין תו ליכא לספוקי במקלקל דאפי' מקלקל בחבורה חייב כיון דאין מתכוין מותר: טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעי'. פי' אע"ג דהוי פסיק רישיה דמודה ר"ש הכא מיפטר משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפי' במקלקל פטר ר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה כדאמר בפרק הנחנקין (סנהדרין פד:) מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה ה"מ במידי דניחא ליה אי מתרמי דהוי צריכה לגופה אבל במידי דלא איכפת ליה לא מודה ורש"י פי' דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו במאי דלא איכפת ליה אי מתרמי וליתא דהא מורד זרדין בארעא דחבריה פטר ר"ש בפ' הבונה (לקמן קג.) והתם לא איכפת ליה אי מתרמי אלא כלפי' ותימה דבספ"ק דחגיגה (דף י:) משמע דהא דפטר ר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה היינו משום דבעי מלאכת מחשבת וא"כ בחבורה דלא בעי מלאכת מחשבת ליחייב בה מלאכה שאינה צריכה לגופה: כי היכי דליציל ציבעיה. קשה לר"י דמ"מ על נטילת הדם ליחייב משום נטילת נשמה דנראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש שמונה שרצים (לקמן קז.) דחובל בהן חייב משום דהוי תולדה דשוחט וחייב משום נטילת נשמה ונטילת הדם היינו נטילת נשמה כדכתיב כי הדם הוא הנפש ולכך ח' שרצים שיש להם עור חייב בנצרר הדם אע"פ שלא יצא דכיון שנצרר סופו לצאת אלא שעתה העור מעכבו ושאר שרצים שאין להם עור אינו חייב עד שיצא מהם דם אבל בנצרר הדם ולא יצא לא מיחייב דכיון שלא יצא סופו לחזור דאם היה סופו לצאת היה יוצא מיד שאין העור מעכבו והשיב לו ר"ת דדם חלזון הראוי לצביעה מיפקד פקיד ולא מיחייב על אותו הדם משום נטילת נשמה ועל דם אחר היוצא עמו נמי לא מיחייב דלא ניחא ליה כי היכי דליציל ליבעיה אבל אין לפרש דנטילת נשמה היינו שמחלים אותו דבר שחובל בו דגבי דם בתולים מה צריך לחלישות האשה וגבי מילה מה צריך לחלישות התינוק אלא לנטילת הדם קרי נטילת נשמה כדפי': שוחט משום מאי מיחייב. לאו אשוחט דמתני' קאי דההוא פשיטא דלא הוי אלא משום נטילת נשמה דלוגע תנן בהדיא במתני' אלא אשוחט דעלמא קאי: אין

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [ר"ה כד: ע"ז יח. מג: סנהד' סח.], ב) [תוספתא פ"ט ע"ש], ג) לקמן קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. [ביצה לו.] כתובות ו: בכורות כה. סוכה לג:, ד) עיין ע"ז יז:, ה) דברים יח י, ו) קה:, ז) ערוך אמגושא, ח) שמות ז טו, ט) יחזקאל כט ג, י) ה"ב נב ע"א (עיין יפה עינים), כ) לקמן קו., ל) דברים יב כג, מ) לקמן קז:, נ) לשון הגמ' לקמן קלג: כתובות ה: ועיי"ש תוד"ה דם, ס) כתובות דף ה:, ע) לקמן קו. קלג:, פ) כריתות יט ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני הכא. נ"ב עמ"ש דף קג:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

רב נסים גאון

לים ברייתו דומה לדג ועולה פעם אחת לע' שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים ואמרו עוד (שם מב) אמר ליה אביי לרב שמואל בר יהודה הא תכילתא היכא צבעיתו אמר ליה מייתינן דם חלזון וסמנין כו': שכן קרש שנפל בו דרנא. פי' דרנא תולעת ובסוף פרק אלו טריפות (חולין דף סז) משכחת ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנין של בהמה: רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל

הגהות וציונים

א] ס"א אמגושא (גליון) וכ"ה ברש"י ותוס': ב] [צ"ל יונתן] (גליון): ג] [צ"ל דליצלה פי' דלא ניחא ליה דתיפוק נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי מצלח צבעיה שצבעו מתעלה יפה ויהא צבעו יפה ובריא [כמו כי אז תצליח (יהושע א ח). ערוך ערך צלח] (גליון) אבל רש"י גורס "דליצלי": ד] ומנקבת (כת"י): ה] [צ"ל רב] (גליון): ו] כל דבריו מינות (דפו"ר): ז] בדפו"ר דליצלי: ח] בדפוס וינציא הגירסא דאמר רב וכן להלן בתוס' ותיבת "פפא" ליתא והוסיפוהו המדפיסים כנראה ע"פ הגמרא שם ועיי"ש בגליון בשם ע"י ובשם התוס' דהכא שהגירסא שם בגמ' משמיה "דרב" ועיין בהגהות בן אריה כאן: ט] יש להוסיף במקלקל בחבורה פטר (באה"מ): י] צ"ל רבי יוחנן: כ] אין הגהה זו נראית דא"כ יהיו י"ב, וגם בערוך ערך חלתא איתא כלפנינו דלא חשיב אורג: ל] אולי צ"ל יריעה, או אפשר דשייך לקמן קב ע"ב:

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' שם הלכה ט סמג שם טור שו"ע או"ח סימן ש"מ סעיף ו:
נה ב שו"ע יו"ד סימן קעט סעיף יט:
נו ג סמג עשין מז:
נז ד מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יט סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שטז סעיף ה:
נח ה מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ז ופכ"א הלכה יג:
נט ו מיי' שם פ"ח הלכה ז:
ס ז מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ו טוש"ע או"ח סימן שלו סעיף א:
סא ח ט מיי' פי"א מהל' שבת הלכה א:

תורה אור השלם

א) כִּי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם: [דברים יח, ט]

ב) וְהָיָה כִנּוֹר וָנֶבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֵת פֹּעַל יְיָ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ: [ישעיה ה, יב]

ג) וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִוא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה: [דברים ד, ו]

רבינו חננאל

מלאכה) וגמר מלאכה והשואתה חייב משום מכה בפטיש הרי שבע א) בתנור עוד מוסיף אחד שצריך להחליק את תוכו ולשוף אותו גחלים וחייב משום ממחק. מאן דעבד חלתא חייב י"א חטאות. חתך קנה נעשה זומר וצריך לעצים חייב משום קוצר ומשום נוטע כינס הקנים חייב משום מעמר דקדק הקנים חייב משום טוחן חתכם כשיעור כגון אמה אמה חייב משום מחתך קילפם חייב משום דש השליך קליפיהן וקנין שאין ראויין למלאכה חייב משום בורר הטיל שתיו חייב משום מיסך וכשמטיל הערב עושה שתי בתי נירין וכשמכה אותן כדי לקרבן זה לזה (ולהדחיק אריג) ב) זה כל זמן שעושה (ארבעת) [ארעי'] הכוורת וכשכופף הקנים למעלה לאריגה [והן] קירותיה בונה הוא וגמר מלאכה שישבר קרומיות היוצאת משום מכה בפטיש הרי אלו י"א מלאכות ואם כפף פיה למטה ותפרה (כשיבינו החייט) [כשמותח החוט] חייב משום טווה כרב דאמר המותח חוט של תפירה בשבת חייב (משום) חטאת וכשתופר חייב משום תופר הרי אלו י"ג חטאות: ירושלמי ההיא איתתא כד משתייא בקיבה משום מיסכת כד יהבה קירומה משום עושה בתין. כד מקימה לון משום בונה. כד מחיי' משום אורגת כד מקטעא בנימא משום מחתכת. כד גמרה מלאכתה משום מכה בפטיש. אזנים של דיסקיא [קושר ומתיר] נעשה כנועל ופותח וכן חותלות של תמרים קושר ומתיר. א"ר יוחנן הטווה צמר מעל גבי בהמה בשבת חייב ג' חטאות משום גוזז ומנפץ וטווה. ודחה רב כהנא ואמר אין דרך גזיזה ולא דרך ניפוץ ולא דרך טוויה בכך. ואקשינן על רב כהנא והתניא משום [רבי] נחמיה שטוף בעזים אלמא שטפוהו בעזים וטוות מעליהן בלא גזיזה. ופריק' חכמה יתירה שאני דכתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים. ואע"ג דרב כהנא לגבי רב י] תלמיד הוה כיון (דיש) דאשכחן בתלמוד א"י דקיימי כוותיה דגרסינן (פ"ז ה"ב) התולש כנף מן העוף חייב משום גוזז המודטו חייב משום מוחק הקוטמה חייב משום מכה בפטיש ודחינן לא דמיא תולש כנף עוף לתולש שער בהמה דעוף שאין לו גזיזה תלישתה היא גזיזתה ברם בהמה אינו חייב עד שיגזז תדע שהוא כן דתני תלש מן המתה חייב תלישתה זו היא גזיזתה מן החיה פטור ותו מדתנן (לקמן צד:) הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אומרים משום שבות כלומר אין דרך נטילת שיער בשיניים וכיון דקיימי חכמים כרב כהנא קיי"ל כוותיה: אמגושתא. פי' בלשון ערבי זמזמה. מגוש. בלשון יון מכשף. גידופי. כופר בעיקר: הצד צבי השוחטו כו'. ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת ר' יהודה אומר חייב שתים פציעה בכלל דישה ורבנן סברי אין דישה אלא בגידולי קרקע ואקשינן לרבנן ליחייב משום צידה ומשום נטילת נשמה ופריק ר' יוחנן שפצעו מת. רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק אצל נטילת נשמה וקיי"ל המתעסק [בחלבים ובעריות] חייב משום דנהנה המתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא קא ניחא לנטילת נשמה דניחא

חשק שלמה על רבינו חננאל א) לפי מה דהשיב רבינו אין כאן רק שש מלאכות. ואולי דחסר בדברי רבינו וצ"ל וכשמצרף אח"כ בכבשן חייב משום מבשל וכ"ה ברש"י: ב) אולי צ"ל חייב משום אורג וזה כל זמן וכו':

כלל גדול פרק שביעי שבת

אין עיבוד באוכלין. אין להמיר מכאן מליחת אוכלין דאסור מדרבנן מליחה בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח:) ואפילו בי"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יח.): **השף** בין העמודים בשבת חייב. פירש ר"ח [ב] דשף הטור על העמוד כדי להמליקו וכן מפשט בירושלמי[ג] ורש"י פירש שסף קרקעית שבין עמודי חלוטות ולא נהירא:

והמסתת את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש. אבל משוס מחתך וממתק לא מיחייב דמירי שכבר היא מרוסעת ומתוקנת אלא שמייפה אותה ועושה בה שירטוטין ויפוי כעין שעושין עכשיו מסמתי האבנים. ר"י וכן ריב"ם: **הרי** אלו לאפוקי מדרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב. ולא"ת מרישא שמעינן לה דתנן[ד] העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וי"מ דס"א מעין מלאכה אחת היינו שמי מולדות מאב א' אבל האב ותולדה דידיה מיחייב תרתי קמ"ל: **חסר** אחת לאפוקי מדר' יהודה. מימה דממנינא דרישא שמעינן לה ולילא למיימר תנא ושייר [ה]הא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאפוקי מדר' אליעזר דליכא לאיתויי דנקט ברישא אלו אבות מסוס דקאי אדקתני לעיל[ו] חייב על כל אב מלאכה וי"ל דממנינא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבי יהודה דליכא למימר דלא חייב אלא מלאכות חשובות אבל שובו ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו מסוס דאינם מבוררות כל כך וכה"ג משני בפ"ק דקדושין (דף מז:) גבי אלו מעניקין להן דבר שיש לו קצבה לא קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני[ז]:

לאפוקי עצי אשרה. דלא כרבי יהודה דאמר בפרק רבי עקיבא (לקמן דף ג.) אף המוליא משמני ע"ז כל שהוא חייב אלא בת"ק דפליג עליה כן פירש בקונטרס הא דקאמר הכא מ"ד דס נדה כ"ש עני אשרה מנא ליה דילמא סבר כרבי יהודה ומחייב בעני אשרה שמצניעין אותן לשריפה: **הא** דלא כר' שמעון. פירש בקונטרס הא דתנן כל הכשר כו' שרוב בני אדם עושים להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו אפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו משמע מדבריו דלא מחייב ר' שמעון אלא בשתים[ח] בני אדם שרגילין להצניעו שאותו שיעור חשוב להן ואפילו לא הצניעו הוא ולקמן[ט] פי' לא נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למצניעין אותו קודם לכן וחזר המצניע והוציאו משמע דוקא בהצניעו חייב ואומר ר"י דיש לישב פירושו דמה שמצניע

משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא דליתוום בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו לאבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: [א]היינו מולח והיינו מעבד ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפיק חד מינייהו ועייל [א] שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא חייב משום מעבד [ב]רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ: [ג]והממחקו והמחתכו: אמר רבי אחא בר חנינא [ד] השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייא בר אבא ג' דברים סח לי רב אשי[ה] משמיה דרבי יהושע בן לוי [ו] המגרד [ז] ראשי כלונסות בשבת חייב משום מחתך [ח]הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק [ט]והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר ר' שמעון (ט) בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש [י]הצר צורה בכלי והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש א"ר יהודה [יא]האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש והני מילי דקפיד עלייהו: [יב]והכותב שתי אותיות: ת"ר [יג] כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות [יד] גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם בר' יוסי וזה חומר במוחק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: רבה [טו] ור' זירא דאמרי תרוייהו [טז]כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: [יז] אלו אבות מלאכות: [יח] אלו לאפוקי מדר"א דמחייב על תולדה במקום אב: [יט] חסר אחת: לאפוקי מדר' יהודה [כ] דתניא ר' יהודה מוסיף את השובט והמדקדק אמרו לו [כא] שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג: **מתני'** ועוד כלל אחר אמרו [כב]כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו[כג] וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו: **גמ'** כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא[כד] אמר [כה]לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כ"ש עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך כיון דחלשא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי בר חנינא האי דלא בר"ש דאי בר"ש האמר

[ז] לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע. אמר

מוקי לשמי: הרי הוא אורג. דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורה וטורר ומרקד דזה נקשין וזה נקרות וזה נקמת: **מתני'** כל הכשר להצניע. שהוא מין העשוי לצורך האדם: ומצניעין כמוהו. כמות זה כלומר שיש בו שיעור הראוי להצניעו: **אין** חייב **אלא למצניעו**[ב]. אם נעשה מציב לאדם א' והצניעו חייב על הוצאתו אם חזר והוציאו אבל אדם אחר אינו חייב עליו לגביה לאו מלאכה הוא: **גמ'** מ"ד דם נדה. אינו כשר להצניע כ"ש עני אשרה דאיסורי הנאה מינהו ומאיסי[ג] וגרע לאבדן: כיון דחלשא. המאכיל דס האדם לחתול נעשה חלש אותו אדם: **הא**[ד] כל הכשר להצניע ויש בו שיעור שרוב ב"א עשויין להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: דלא כר' שמעון. לקמן בהמוליא: אמר

עין משפט נר מצוה

סב [א] ב ג מי' פי"א מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין קס טור"ש סי"ח סימן שכא סעיף ה:

סב [א] [מי' פ"ו מהל' שבת הלכה ח ופי"ח הלכה יח]:

סב [ב] [מי' פי"ח שם הלכה ו]:

סג ד מי' שם הלכה ז:

סד ה מי' שם הלכה ו ופכ"ג הלכה יא טור שו"ע סי"ח סימן שכא סעיף כו:

סה ו מי' פי"י מהלכות שבת הלכה יח:

סו ז שם הלכה טז:

סז ח מי' שם הלכה יח טוש"ע סי"ח סימן שכ סעיף כ:

סח ט י מי' פי"א מהל' שבת הלכה ט סמג שם טוש"ע סי"ח סימן שמ סעיף ג:

סט כ מי' פי"י שם הלכה טז ופכ"ג הלכה ד סמג שם:

ע ל מי' פי"ו שם הל"ז וט ופ"ז מהל' שגגות הלכה ה:

ע [ל] [מי' פ"ט מהל' שבת הלכה יח וטו]:

עא מ נ מי' פי"א מהל' שבת הלכה כב:

רב נסים גאון

נטילת נשמה. קי"ל שהמתעסק לענין שבת פטור. ומשכחת עיקר דילה במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב (דף יט) אמר רב נחמן אמר שמואל [המתעסק] בחלבים [שאינו מתכוין] ובעריות (בחלבים פטור ובעריות) חייב שכבר נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה ומשכחת לה בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף סב) ובגמרא דהזורק דבני מערבא (הלכה ו) גרסי הזורק בשבת פטור היאך עבידא אמר הרבי קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור בגמ' דכל שעה בפסחים (דף לב) גרסי לה אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את החלוש וחתך המחובר פטור וכגון זה כל מלאכה שהיא באה חילוף מה שנתכוון העושה אותה מתעסק מיקרי שהרי לא נעשית מחשבתו: **אלו לאפוקי מדר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב.** ואשכחנן דברי ר' אליעזר בכריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף טו) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב על כל אחת ואחת או חייב אחת על כולן אמר לי חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר ואמרו בחלמוד בבי מיניה ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין אי לא ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין: **דאי ר' שמעון הא אמר לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהן.** בפירקא דלקמן המוציא יין (דף עו) משכחת להא דר' שמעון:

סליק פרק כלל גדול

רבינו חננאל

ליה דנהוי חי כי היכי דלצלח צביעה דכל כמה דהוא חי מצלח צביעה. **שוחט משום מאי מחייב** רב אמר משום צובע אסיק' ניחא ליה כי היכי דנתוום בית שחיטה דידיה דמא כי היכי דידעי אינשי דחי הוה וכי היכי (דניחוה) [דנחוזיה] אינשי דנשחט הוא וקאתי למזבן מיניה ולא יימרו של בבלה הוא. והא דאמר רב משום צובע הכי קאמר חדא משום נטילת נשמה דהא בהדיא תנן באבות מלאכות השוחט וסבר רב השוחט בשבת חייב שתים אחת משום נטילת נשמה ואחת משום צובע והוא אב (אחד) [אחרת]. **והמולחו והמעבדו.** אקשינן דמולח היינו מעבד כדאמרינן (לקמן עמ.) לענין חיפה מליח וקמיפ[ד] שנמצאת מליחתו שבחדו ופורקין ר' יוחנן ור"ל דהמולח והמעבד תרוייהו מלאכת עיבוד ניתנו ותני חדא והוא הדין לאחרינא. אי הכי בצורי להו ע"ל שירטוט ושני במתני' המולחו והמשרטטו: **ירושלמי** מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות מהו משרטטין מסרגלין. **מליחת בשר חי בשבת** אם כותנתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד אבל לאוכלו ביומו לא ולית הלכתא כדרבה בר רב הונא (דרבה בר רב הונא) [דרבא] דחי לה ואמר אין עיבוד באוכלין: **השף בין העמודים.** פי' מחליק חייב משום מחק והוא כמו מטרח את הרטיה: **ירושלמי** הממחקו. מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג העמוד. השף את הטור ע"ג העמוד חייב משום (מחתך) [ממחק]. הממרח איספלניא חייב משום מחק. הגודר ראשי כלונסות חייב משום מחתך. הממרח רטיה חייב משום מחק. **וכן הצר בכלי צורה כל שהוא** חייב משום מכה בפטיש ואע"ג דפליג ר' ישמעאל (לקמן קג:) ואמר עד שיצור כל הצורה יחד[ה] היא ואי אהיא צורה אירת אית בה אותיות דמיקרו חייב משום כותב ואי לאו חייב משום מכה בפטיש וכן המנפח בכלי זכוכית הוא גמר מלאכתו שמלאכת זכוכית בניפוח הוא. **פי' אקופי.** כגון נימין הניתקין מן האריגה דנתלין בבגד או חתיכות עצים קטנים המסבכין בצמרן של בגדים חדשים וכשמשלים האומן מלאכתו כל ראשי נימין התלויים בין קיסם וקליפה שנסתבכו בבגד נוטלן ונקראין אקופי

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [מוספ' פרק י"ב], ג) לקמן לו: ד"ק ב כל"מ מז:, ג) לקמן לז:, ד) לקמן עו:, ה) ע"כ שיך לעל עמוד א, ו) לקמן צב סוף ע"ב, ז) ביצה לט., ח) [עי' בגמרון ערך שף], ט) נב., י) סח., כ) סז:, ל) [ועי' במה שלימני בכ"ד מתוס' יבמות פד: ד"ה אלא], מ) עו ע"ב.

הגהות הב"ח

(ג) גמ' אמר ר"ש בר ביסנא אמר ר"ש בן לקיש הכי: (ב) רש"י ד"ה הצר צורה כל"ל ותיבת בכלי נמחק נ):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חסר אחת וכו' דהא אלו קתני. כלומר נקלושין דף טו ע"ב:

הגהות וציונים

ג) [ע"ל אבין] (גליון) (וכ"ה בכת"י אחד) וכתב הרש"ש על זה שאינו מוכרח כי היה ג"כ רב אשי קדמון עיי"ש: ד) צ"ל המגרד (יעב"ץ, מגיד משנה הל' שבת פי"א ה"ז, וכ"ה בדפו"י) ועיין רש"י סנהדרין קיב ע"א ד"ה גרידי: ג) בכת"י אחד נוסף אות אחת גדולה (וכ"ה ברש"ל וברו"ח): ד) כהה"פ הישנים רבא: ה) צ"ל בפיסקא הרי אלו (מהרש"ל דפו"ר): ו) הרי אלו (כ"ה בתוס' וכ"ה ברש"י ד"ה לאפוקי): ז) צ"ל בפיסקא ארבעים חסר אחת (מהרש"ל דפו"ר): ח) במשנה שבמשניות וברא"ש כאן איתא חייב עליו חטאת כלשון הרגיל בכל המקומות והלשון שלפנינו אינו מצוי בשום מקום (משאת ישציה): ט) כת"י רב מתנא אמר (וכ"ה בר"י"ף וברא"ש, ונכון, דק"ס) וכ"ה בר"ח לקמן עו ע"א: י) עיין מהרש"א ומהרש"ל ותוס' רעק"א שבת פי"ד מ"א אות קלב: כ) יש להוסיף וכן עשו בעורות (כ"ה בר"ן, דבש תמר): ל) לפי הגהת הב"ח צ"ל הפסק הנקודה כאן: מ) צ"ל קישורין (כ"ה בב"י): נ) אין חייב אלא מצניעו (דפו"ר): ס) צ"ל דתנן (וכ"ה לשון רש"י בתוס'): ע) צ"ל משמע מדבריו דמחייב ר"ש בסתם בני אדם (מהר"ם בנעט): פ) נדצ"ל מליח ולא קמיח: צ) עיין במאירי די"מ שצר בכלי של צורה ע"י"ש, וזהו כגי' הצר בכלי צורה, וכ"ה בכת"י בגמ' ובראשונים:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]